

Grant Golliver
și Ellen Daly

LA TRAP

*Lecții de viață, leadership și empatie
de la un cowboy nonconformist*

Traducere din limba engleză
de **Diana-Maria Trăncuță**

ap!
act și politon

Cuprins

Prefață la ediția în limba română — 9

INTRODUCERE

Tot ce trebuie să știu am învățat de la un cal — 15

CAPITOLUL UNU

Nu poți minți un cal — 29

CAPITOLUL DOI

Instinctul nu poate fi predat, dar poate fi învățat — 49

CAPITOLUL TREI

Dă-i numele la înălțimea căruia vrei să se ridice — 69

CAPITOLUL PATRU

Stabilirea unor limite clare contribuie la fericirea cailor — 89

CAPITOLUL CINCI

Înlesnește o alegere corectă și îngreunează o alegere greșită — 117

CAPITOLUL ȘASE

Nu te grăbi să iei, grăbește-te să dai — 135

CAPITOLUL ȘAPTE

Nu e vorba doar de ziua de azi, ci de restul vieții lui — 161

CAPITOLUL OPT

Dacă gestionezi o atitudine, nu va trebui să gestionezi o acțiune — 181

CAPITOLUL NOUĂ

Poți fi mai aspru sau poți fi mai bun — 201

CAPITOLUL ZECE

Nu te teme să avansezi — 219

CAPITOLUL UNSPREZECE

Toți caii au nevoie de un scop — 241

CAPITOLUL DOISPREZECE

Arată-ți și cealaltă latură — 263

Mulțumiri — 285

Semnatarii fotografiilor — 287

Prefață la ediția în limba română

Când am fost rugat să scriu această prefață, nu m-am gândit de două ori. În primul rând, pentru că un prieten foarte drag mie a făcut acest lucru, un prieten care știa că între mine și autorul cărții, Grant Golliver, există o legătură foarte puternică, chiar dacă nu ne cunoaștem personal.

Este vorba despre acea legătură care se naște între oamenii de cai, care traversează continentele, creează postări virale pe platformele de socializare și oferă un motiv pentru a schimba păreri și a clădi prietenii, unele dintre ele extraordinare. Aceasta este puntea care se naște din dragostea de a lucra cu cele mai nobile animale pe care le-a zămislit Dumnezeu: CAII.

Ca să înțelegi de ce m-am simțit atât de bine citind *La trap*, o să îți povestesc câte ceva despre mine și despre ce m-a făcut să-mi dedic o bună parte a vieții mele de până acum dresurii și creșterii cailor.

Suntem în anul 2004, iar eu îmi încep pregătirile pentru primul film în care am rol principal (*Păcală se întoarce*), în regia regretatului Geo Saizescu. Personajul meu – PĂCALĂ – trebuia să călătorească asemenea unui adevărat erou, un haiduc al vremurilor demult apuse, așa că am început antrenamentul sub îndrumarea unor cascadori

care, bineînțeles, între timp mi-au devenit și prieteni. Aveam 27 de ani.

Impactul cu această lume a însemnat o revelație pentru mine și m-a transformat dintr-un actor care, ca orice alt actor, se lupta cu demonii lui, cu propriile frustrări, într-un om care și-a găsit fericirea în lucrul cu caii.

Există o butadă interesantă care exprimă foarte bine incursiunea în lumea acestor animale superbe: LA ÎNCEPUT CALUL E CAL, PE URMĂ CALUL NU MAI E CAL, IAR LA SFÂRȘIT, CALUL E CAL.

Exact asta am simțit și eu când, odată cu trecerea anilor, am acumulat experiență și am înlăturat din ce în ce mai multe „foi de ceapă” din acest întreg al relației dintre om și cal.

După primul cal cumpărat, a urmat firește și al doilea. Am dezvoltat împreună cu câțiva prieteni un program de dresaj natural comportamental, numit „Caii României”, prin care ne-am propus să ajutăm noii proprietari de cai să își educe caii tineri după aceleași principii pe care le învățasem și eu, asemenea autorului acestei cărți, de la mentori care vor rămâne în istoria dresajului comportamental ca fondatorii unei căi mai bune de a educa aceste animale.

Nume ca Ray Hunt și Tom Dorrance înseamnă foarte mult pentru cei care i-au studiat (ca mine) și un privilegiu pentru cei care i-au cunoscut personal (ca Grant Gollither).

De-a lungul timpului, am cunoscut și lucrat și eu cu oameni de cai extraordinari, ca Lajos Kassai – campion

neînfrânt la tir cu arcul călare și deținător a 4 recorduri Guinness – sau ca Vern Sapergia – campion canadian de reining* –, care m-au onorat cu prietenia lor și mi-au împărtășit din secretele lucrului cu caii. Și așa au trecut 20 de ani...

Ți-am povestit aceste momente din viața mea pentru că m-am regăsit în cartea de față, în care autorul este realmente transformat de experiența cu caii într-un mod profund, un mod care transpare pe tot parcursul lecturii și care te îndeamnă să arunci o privire înăuntrul sufletului tău, un efort pe care, fără ajutorul calului, cei mai mulți dintre noi nu vor sau nu pot să îl facă.

Și, dacă am privit această carte subiectiv, din perspectiva antrenorului de cai, tu poți să o faci la modul obiectiv, din perspectiva omului care dorește să afle mai multe despre natura umană și despre tainicele resorturi care ne fac să realizăm lucruri extraordinare sau care ne împing către greșeli pe care le vom regreta.

Cartea lui Grant Gollither este, în primul rând, o incursiune în universul ființei umane, cu povești despre caractere mai slabe sau mai puternice, cu pilde sub forma unor conversații cu un înțelept, doar că mijlocitorul este Măria Sa Calul.

Calul nu minte niciodată, spunea autorul într-una din povestirile sale, ci mai degrabă ne face să ne arătăm așa cum suntem în realitate, să ne vedem punctele tari, dar

* Tipul principal de dresaj western american, similar cu dresajul olimpic. (n. ed.)

mai ales punctele slabe, și să înțelegem la ce mai avem de lucrat, pentru că ATUNCI CÂND LUCREZI CU UN CAL, DE FAPT ÎNTOTDEAUNA LUCREZI CU TINE.

Ce l-a făcut pe autor să-și deschidă porțile ranch-ului pentru oameni care, aparent, nu au nimic de-a face cu dresura calului? Probabil intuiția că acei oameni aveau nevoie de asta și dorința de a ajuta.

Pentru că, odată ce ai pornit pe acest drum, îți vei da seama că, indiferent dacă e vorba despre un mustang care trebuie salvat de la abator, despre un veteran de război cu PTSD sau despre un director executiv care vrea să devină un lider mai bun, toți au aceeași nevoie: să fie înțeleși, să aibă un scop clar în viață și să știe că ei contează pentru ceilalți!

La Trap nu este doar o carte de dezvoltare personală, chiar dacă se înscrie în acest trend al lumii noastre, în care căutăm răspunsuri prin diferite mijloace, ci este o carte care ARE răspunsul la multe întrebări. Dacă vrei să-l știi și tu, ÎNTREABĂ CALUL!

Denis Ștefan,
actor și dresor de cai

Denis Ştefan

INTRODUCERE

Tot ce trebuie să știi am învățat de la un cal

- *Înțeleg că ajutați oamenii care au probleme cu caii.*
- *Nu, doamnă, eu nu fac asta... de fapt lucrurile stau invers.*
- Ajut caii care au probleme cu oamenii.*
- NICHOLAS EVANS, *Îmblânzitorul de cai*

IN COPILĂRIE, cei mai buni prieteni ai mei aveau patru picioare și urechi mari. Tata creștea cai la ferma noastră de piersici din Palisade, un orașel din vestul statului Colorado, unde Munții Stâncoși lasă loc deșertului Utah.

La vârsta de 7 ani, am primit sarcina de a „îmblânzi” mânjii – un vechi termen specific cowboylor folosit atunci când înveți un cal să accepte șaua, căpăstrul și călărețul. Așa cum sugerează cuvântul, nu e tocmai o misiune în care acționezi cu blândețe. Ideea e să te impui împotriva voinței animalului mai mare și mai puternic, pentru ca el să se supună indicațiilor călărețului. Sau, așa cum spunea tata: „Arată-le cine e șeful”.

Simțeam teama mânjilor când tata îi ținea strâns de căpăstru. Mă urcam pe spinarea lor și luptam din răspuțeri pentru viața mea, în timp ce ei alergau speriați printre piersici. Nu-i de mirare că se temeau. Pentru un cal din sălbăticie, singurul lucru care riscă să-i aterizeze în

spinare e un leu de munte. Și eu mă temeam, pe bună dreptate. În scurt timp, m-am umplut de tăieturi și de vânătăi, fiindcă eram zgâriat de ramurile copacilor sau azvârlit pe pământul tare, cu senzația că nu mai pot să respir.

Am învățat rapid un lucru important despre catări. Nu-i poți forța să facă un lucru dacă simt că vor avea de suferit. Și mai ales dacă ești un copil sfrijit care cântărește mai puțin de 27 de kilograme. Așa că trebuia să găsesc o cale de a coopera cu ei. În plus, nu-mi plăcea că metodele de dresaj ale tatei se bazau pe suferință și teamă.

„Lovește-i în burtă ca să le atragi atenția”, spunea el.

Nu mi se părea în regulă. În schimb, am încercat să mă împrietenesc cu caii, să pătrund în mintea lor și să descopăr cum să-i conving să coopereze. Unul dintre primele trucuri pe care le-am aflat despre mânzul meu preferat, Skeeter, era că, dacă-l scărpinam după urechile lui mari și galbene, își apleca capul și reușeam să-mi trec, încet, un picior peste gâtul lui. Apoi, când își ridica din nou capul, coboram și mă așezam pe spinarea lui. Îl călăream fără șa sau căpăstru și, când voiam să se oprească, mă aplecam ușor în față și-mi puneam mâinile pe gâtul lui.

În prezent, încălec într-o manieră mai convențională. Dar principiile de bază pe care le-am dezvoltat cu acei mânji – încrederea, răbdarea, dârzenia, bunătatea și respectul – continuă să fie temelia muncii mele de-o viață. Și nu doar în ce-i privește pe prietenii mei cu patru picioare, ci și pe cei cu două.

Se pare că, atunci când gândești ca un cal, poți descoperi multe despre ființele umane.

Învățând despre cai

Dacă pe vremea aceea mi-ai fi spus că aveam să-mi dedic munca nu doar cailor, ci și oamenilor, nu te-aș fi crezut. Ultimul lucru pe care mi-l imaginam era că voi scrie cărți și voi împărtăși principii de leadership cu directori executivi, instructori, părinți, politicieni, judecători și așa mai departe. Visul meu din copilărie era să devin un om al munților, precum personajele legendare din cărțile pe care le îndrăgeam. Aș fi trăit singur în sălbăticie, cu caii mei – aș fi vânat, aș fi pescuit, aș fi pus capcane. Întotdeauna am fost mai fericit printre animale decât în compania oamenilor.

Sentimentul e justificat, dacă mă gândesc la experiențele mele din copilărie. Mama s-a luptat cu depresia și tendințele suicidale și a căutat alinare la Dumnezeu. Pe atunci, tata era un om dur care nu știa cum să ofere sau să primească afecțiune. Nu ne-a abuzat niciodată fizic pe mine sau pe cei trei frați ai mei, dar era extrem de critic și nu avea destul timp sau răbdare pentru copiii lui. Am crescut în mare parte nesupravegheat, până într-un punct pe care acum îl consider la limita neglijenței. Nimeni nu mă oprea să înot în canalul de irigații unde apa curgea cu o mare viteză, să urc pe cărările stâncoase de pe terasele înalte și să

campez în sălbăticie, însoțit doar de caii mei. La 19 ani, am încălecat pe o iapă, Kate, mi-am încărcat bagajele pe un cal, Jack, și am pornit într-o călătorie spre nord, de-a lungul Diviziunii Continentale*, spre Canada.

Am ajuns doar până în Wyoming, unde mi-am găsit de lucru la o fermă și am început să duc o viață de cowboy. Acolo am cunoscut-o pe prima mea soție, Locke, o călăreață și o muziciană talentată. Împreună, am trăit și am lucrat la cluburi internaționale de polo și în ferme, din Texas până în California, Kansas și Idaho și, în cele din urmă, din nou în Wyoming. Iubirea mea pentru cai nu s-a clintit niciodată și mă consideram un dresor bun, dar, în mare măsură, adoptasem vechiul stil, care se baza pe forță, teamă, intimidare și repetiție. Nu eram dur în mod intenționat – în general, oamenii care lucrează astfel cu caii, nici nu sunt – dar nu mai eram un băiat care se împrietenea cu caii lui. Pierdusem legătura cu acea sensibilitate naturală pe care o avusesem cândva. Caii erau viața mea și făceam orice mi se părea necesar ca să am niște animale bine instruite, supuse, pentru fermă, terenul de polo sau arenă. Încă nu învățasem cum să gândesc asemenea unui cal.

* Să ne gândim la o diviziune continentală ca la o linie invizibilă. De ambele părți ale liniei, râurile și cursurile de apă se deplasează în direcții diferite. Se golesc în corpuri separate de apă mai mari. S-ar putea scurge spre nord, sud, est sau vest în râuri, bazine, golfuri sau mări mai mari. Cea mai lungă diviziune continentală din lume se numește Diviziunea Continentală a Americii. Unii o numesc Marea Divizie. Începe în Alaska și se termină în vârful sudic al Americii de Sud. (n. ed.)

Totul s-a schimbat când am cunoscut un dresor de cai, pe nume Ray Hunt. Ray mi-a amintit ce mă învățase și calul Skeeter: pentru a face un cal să accepte șaua și călărețul, nu e nevoie să-l faci să se supună. De fapt, acest lucru se poate obține printr-o abordare total opusă: adică, acordându-i calului dreptul de a-și exercita propria voință și creând o situație în care el *alege* să coopereze cu călărețul.

Unii numesc această abordare „călărie naturală”. Alții o numesc „îmblânzirea cailor”. Nu e un concept atât de misterios precum sună. Nu presupune decât să înțelegi cum funcționează mintea unui cal și apoi să folosești aceste informații pentru a dezvolta un parteneriat benevol, întemeiat pe încredere și respect de ambele părți, corectitudine și limite clare. Cu alte cuvinte, să gândești ca un cal. E o formă de comunicare subtilă ce are loc prin limbajul corpului și aplicarea iscusită a presiunii și a eliberării. E atât de eficientă încât pare curată magie, dar, de fapt, se rezumă la aplicarea constantă a unor principii simple.

Utilizând filozofia pe care am învățat-o de la Ray și, mai târziu, de la mentorul lui, Tom Dorrance, precum și de la un alt mare călăreț, Tink Elordi, am devenit, din nou, o persoană care învață despre cai. După ce m-am despărțit de Locke, am cunoscut-o pe Jane, a doua mea soție. Eu și fiica mea, Tara, ne-am mutat în Wyoming, ca să locuim la ferma Diamond Cross, la nord de Jackson Hole, la poalele munților Teton. Așa cum spun mereu, eu sunt cowboyul norocos care a apărut din senin și s-a însurat cu fata fermierului. Acest frumos petec de pământ și siguranța pe

care am descoperit-o în căsnicia mea au devenit cadrul perfect în care mi-am găsit adevărata chemare în viață.

A fost aproape o întâmplare. Jane și cu mine am fost întrebați dacă suntem interesați să organizăm un rodeo privat pentru trei sute de directori executivi de la Microsoft. Am angajat cowboy din zonă care să călărească tauri și armăsari năvăși și să concureze în cursa cu butoaie. Publicul a fost încântat și am câștigat mai mulți bani într-o noapte decât într-o vară întreagă de călărit mânji. Au urmat și alte grupuri. Am început să includ demonstrații de „îmblânzire a cailor” – folosind principiile pe care ți le voi împărtăși în această carte –, iar reacțiile au fost neașteptate. S-a dovedit că oamenii găseau în aceste mici spectacole ceva mai mult decât o sursă de distracție. Am primit o avalanșă de mesaje în care ne spuneau cât de puternic fusese impactul, atât la nivel personal, cât și profesional.

„N-am învățat doar cum să fiu un lider mai bun, ci și un părinte mai bun”, ne-a scris un CEO.

„Chiar mi-a schimbat modul în care interacționez cu echipa mea”, ne-a transmis un manager. „Am învățat să fiu mai puțin critic și mai răbdător, să recompensez micile progrese și să-i îndrum pe oameni spre succes.”

Astăzi, vizitatori din toate domeniile și din toată lumea vin la ferma noastră să învețe despre leadership, încredere, muncă de echipă și comunicare. Unele dintre poveștile lor sunt cuprinse în paginile acestei cărți, precum și poveștile multor cai pe care am avut privilegiul să-i cunosc (în unele cazuri, am schimbat numele pentru a le proteja intimitatea).

Până la urmă, sunt un dresor de cai, nu un consultant în management și, cu siguranță, nu un terapeut. M-am întrebat adesea ce mă califică pe mine – un cowboy care a terminat doar studiile liceale – să-i învăț ceva pe acești lideri de succes. Adevărul e că nu eu, ci caii îi învață. Eu doar încerc să traduc limbajul lor.

La un moment dat, când mă gândeam la această cale neașteptată pe care a apucat-o viața mea, am deschis Biblia și iată ce am citit: „Fiul omului, spune casei lui Israel o ghicitoare, spune-i o pildă”*. Am rezonat imediat cu asta. Cred că, într-adevăr, caii oferă ceva similar unei pilde. Atunci când oamenii mă văd lucrând cu un cal sau când citesc povești despre caii pe care i-am dresat, reușesc să interpreteze întâmplarea la care asistă și să descopere în viața lor adevăruri pline de însemnătate. Ajung să reflecteze la propriile defecte sau greșeli, recunoscându-și potențialul de a fi mai buni și, poate, chiar conștientizând fricile și suferințele pe care le-au ținut ascunse până atunci. Lecțiile pe care le deprind îi ajută să fie lideri mai eficienți la locul de muncă și părinți mai buni pentru copiii lor. Pe unii îi ajută să depășească traume sau dependențe, să-i ierte pe cei de care s-au înstrăinat, să-și înfrunte fricile, să-și clădească încrederea sau să-și găsească pasiunea în viață.

Pe parcursul deceniilor în care am desfășurat această activitate, am văzut de nenumărate ori cum îi schimbă pe oameni: întotdeauna în bine. Am văzut oameni duri și insensibili, care au devenit mai blânzi și mai empatici. Am

* Iezechiel, 17:2. (n. aut.)

văzut oameni timizi și temători, care au deveni mai hotărâți și mai încrezători. Am văzut oameni înfumurați și aroganți, care au devenit umili și vulnerabili. Niciuna dintre aceste schimbări nu a avut loc fiindcă le-am spus oamenilor ce era în neregulă cu ei. Pur și simplu, caii le-au arătat cine erau cu adevărat, așa că au început să lucreze cu ei înșiși.

Pentru fiecare lecție pe care le-am transmis-o oamenilor care au venit la fermă, există o lecție pe care am învățat-o *la rândul meu*. A fost un privilegiu să lucrez cu unii dintre cei mai importanți lideri din domeniul afacerilor și din domeniul politic și rețin multe vorbe înțelepte din conversațiile noastre, din corespondența noastră sau din simpla lor interacțiune cu propriile echipe, la care am fost martor la fermă. Am fost uimit, de nenumărate ori, de similaritatea existentă între modul în care își conduc companiile și principiile pe care le-am învățat în dresarea cailor. Principiile pe care le împărtășesc în paginile acestei cărți sunt inspirate de exemplele tuturor marilor lideri pe care-i cunosc, fie ei bipezi sau patrupezi.

O predică pe care o poți vedea

În cazul în care te întrebi dacă metodele aplicate în dresajul cailor funcționează și pentru ființele umane, dă-mi voie să te lămuresc: oamenii nu sunt precum caii, iar ce funcționează în cazul cailor nu are întotdeauna aceleași

efecte în privința oamenilor. Mai mult, ceea ce îți voi spune nu e o metodă, ci o filozofie. E un set de principii călăuzitoare pentru a construi relații mai sănătoase – cu caii, cu oamenii, cu noi înșine. Fiecare cal e diferit, după cum fiecare om e diferit, așa că ce funcționează pentru un individ, într-un anumit moment, s-ar putea să nu funcționeze pentru altul, într-un moment diferit. Dacă crezi că a „gândi ca un cal” se rezumă la o metodă, cum consideră mulți oameni, aceasta va deveni fixă și restrictivă. Dar, dacă reușești să înțelegi fundamentul acestei filozofii și să revii mereu la ea, vei găsi soluțiile potrivite în orice situație te-ai afla.

Înainte să începem, vreau să-ți spun un poem. Îmi plac poemele despre cowboy. La finalul unei demonstrații, de multe ori mă urc pe o găleată întoarsă cu fundul în sus, lângă cal, și mă aplec peste spinarea lui, ca să se obișnuiască cu mine – pregătindu-l pentru momentul în care mă voi afla, efectiv, în șa. Când începe să se relaxeze, rămân pe găleată cu o mână pe gâtul lui, și recit versuri oaspeților noștri. Mai târziu, în jurul focului de tabără, aceștia îmi cer să le spun și mai multe poezii. Una dintre preferatele mele – care a devenit preferata multor lideri cu care lucrez – a fost scrisă acum mai bine de o sută de ani, de Edgar A. Guest. Se numește *Sermons We See (Predici pe care le vedem)* și sună cam așa:

*Aș prefera să văd o predică decât s-o aud întruna, zi de zi;
Aș prefera să nu-mi spui care-i calea, ci tu alătura să-mi fii.
Ochiul e un învățăcel mai bun și mai dispus decât a ta ureche,*

*Căci dacă sfatul te încurcă, exemplul e mereu făr' de pereche;
Cei mai buni predicatori sunt cei care trăiesc după a lor credință,
Căci, ca să vadă cum lucrează binele, oricine are trebuință.
Și iute pot să-nvăț să fac un lucru, de îmi arăți tu cum se face,
Poate că nu-ți pot urmări cuvintele, dar îți pot privi mâinile dibace.
Și s-ar putea ca predica ce-mi ții să fie plină de adevăr
și-nțelepciune,
Dar eu prefer să-nvăț uitându-mă cum faci tu totul bine;
Posibil e să te-nțeleg greșit și nici să nu pricep a tale sfaturi bune,
Dar nu pot să mă-nșel văzând cum tu te porți și cum trăiești în lume.
Când văd o faptă bună că se face, sunt dornic și eu să fiu bun.
Când un frate mai slab se clatină și unul mai puternic se oprește-n
drum,
O mână de-ajutor să-i dea de poate, și-n mine crește mai tare dorința
Să devin la fel de puternic și de grijuliu cu toată ființa.
Și toți călătorii pot fi martori că cei mai buni ghizi de azi
Nu-s cei care-ți spun care este drumul, ci cei ce ți-l arată, să nu cazii.
Un om bun îi poate învăța pe mulți, căci oamenii cred în ceea ce
văd cu ochii lor;
O faptă bună la care asistă valorează cât patruzeci care li se
povestesc de zor.
Cine stă în preajma oamenilor de onoare învață să prețuiască
onoarea tuturor,
Pentru că viața cinstită grăiește într-o limbă pe care lumea o
înțelege ușor.
Recunosc că un orator priceput mă vrăjește cu retorica lui:*

*Dar aș prefera să văd o predică decât s-o aud întruna, zi de zi.**

Acum, când te invit să citești aceste pagini și să-i întâlnești pe oamenii și caii pe care i-am cunoscut, îmi doresc ca prin cuvintele mele să „vezi” evenimentele pe care le descriu. Nu vreau, sub nicio formă, să-ți țin predici. Dar sunt martor la miracole mărunte în fiecare zi, în țarcul meu rotund și în viața oamenilor care se strâng în jurul gardului. Caii m-au învățat atât de multe despre cum să fiu un tată, un soț, un lider și un om mai bun.

Sper că și tu vei vedea, în poveștile lor, lecția pe care ei o transmit.

* Edgar A. Guest, „Sermons We See”, în *Collected Verse of Edgar A. Guest*, Riley & Lee, Chicago, 1943, pag. 599. Publicate pentru prima dată în *The Boy Agriculturist*, volumele 12–13, Școala de băieți din statul Illinois, 1919. (n. aut.)

CAPITOLUL UNU

Nu poți minți un cal

*Niciun filozof nu ne înțelege atât de bine
precum câinii și caii.*

*Dintr-o singură privire, ei își dau seama cine
suntem cu adevărat.*

– HERMAN MELVILLE